

14 juni 2019

Gezondheidskundig advies geitenhouderijen en omwonenden

Zeelandsestraat 70, Millingen aan de Rijn

De heer Scholtens is voornemens om zijn bedrijf aan de Zeelandsestraat 70 in Millingen aan de Rijn van een varkensbedrijf te wijzigen in een geiten opfokbedrijf. Daarbij is een vergunning aangevraagd voor het realiseren van verschillende nevenactiviteiten, namelijk een camping, winkel en zorgdagbesteding¹.

Op 23 februari 2018 heeft GGD Gelderland-Zuid op verzoek van Omgevingsdienst Regio Nijmegen, de mogelijke gezondheidsrisico's voor de gebruikers en omwonenden van veehouderijen in algemene zin geïdentificeerd². Naar aanleiding van nieuwe wetenschappelijke inzichten over de gezondheidsrisico's voor omwonenden van geitenhouderijen, ontving de GGD het verzoek om de vergunningaanvraag voor de Zeelandsestraat 70 opnieuw te bekijken en de gemeente te voorzien van een gezondheidskundig advies.

VGO - Veehouderij en gezondheid omwonenden³

In het oosten van Noord-Brabant en Noord-Limburg is de afgelopen jaren grootschalig onderzoek gedaan naar de gezondheid van mensen die in de buurt van veehouderijen wonen. In 2016 verscheen het rapport 'Veehouderij en gezondheid omwonenden' (VGO I). In 2017 is er een tweede rapport 'Veehouderij en gezondheid omwonenden – aanvullende analyses' gepubliceerd (VGO-II). Inmiddels is VGO-III gestart. Dit onderzoek bestaat uit verschillende projecten. De eerste deelstudie naar longontsteking nabij geiten- en pluimveehouderijen, is in oktober 2018 uitgekomen.

Longontsteking en geitenhouderijen

De VGO-studies II en III laten zien dat in een straal van 2 kilometer rondom geitenhouderijen een verhoogde kans op longontsteking voor omwonenden bestaat. Bij een kleinere afstand neemt het risico op longontsteking toe. Daarnaast neemt het risico op longontsteking toe als er meer geitenhouderijen in de omgeving van de woning zijn. De oorzaak voor het verhoogde risico op longontsteking nabij geitenhouderijen is onbekend, maar Q-koorts is als oorzaak uitgesloten. In 2018 zijn verschillende vervolgonderzoeken gestart, waarin de onderzoekers de oorzaak van de verhoogde kans op het krijgen van een longontsteking willen achterhalen. Omdat de oorzaak niet bekend is kunnen er geen passende beheersmaatregelen genomen worden.

Advies GGD

Uit onderzoek blijkt dat in een straal van 2 kilometer rondom geitenhouderijen een verhoogde kans op longontsteking voor omwonenden bestaat. Het grootste deel van het dorp Millingen aan de Rijn ligt binnen 2 kilometer afstand van het adres Zeelandsestraat 70. Dat betekent dat de bewoners binnen deze afstand een verhoogde kans hebben op het krijgen van een longontsteking.

De GGD adviseert de gemeente Berg en Dal om in de besluitvorming het risico op longontsteking mee te wegen en het voorzorgsbeginsel toe te passen: Zeer terughoudend zijn met uitbreiding of nieuwvestiging van geitenhouderijen in de buurt van gevoelige bestemmingen (zoals woningen, kinderdagverblijven en scholen). En omgekeerd, terughoudend zijn met het plaatsen van gevoelige bestemmingen in de buurt van bestaande geitenhouderijen.

Bijlage: Achtergrond Veehouderij en Gezondheid

¹ Vormvrije m.e.r. beoordeling Zeelandsestraat 70 Millingen aan de Rijn, Geling Advies, 02-05-2019

² A. Besselink, Gezondheidskundig advies geitenhouderijen en omwonenden_Zeelandsestraat MadR, 23 februari 2018

³ www.rivm.nl/veehouderij-en-gezondheid/onderzoek-veehouderij-en-gezondheid-omwonenden-vgo

Bijlage: Achtergrond veehouderij en gezondheid

In het oosten van Noord-Brabant en Noord-Limburg is de afgelopen jaren grootschalig onderzoek gedaan naar de gezondheid van mensen die in de buurt van veehouderijen wonen. In 2016 verscheen het rapport 'Veehouderij en gezondheid omwonenden' (VGO I). In 2017 is er een tweede rapport 'Veehouderij en gezondheid omwonenden – aanvullende analyses' gepubliceerd (VGO-II). Inmiddels is VGO-III gestart. Dit onderzoek bestaat uit verschillende projecten. De resultaten van de eerste deelstudie naar longontsteking nabij geiten- en pluimveehouderijen, is in oktober 2018 gepubliceerd.

De belangrijkste conclusies van de onderzoeken zijn:

Verminderde longfunctie

Mensen die in de buurt van veel veehouderijen wonen kunnen een verminderde longfunctie hebben wanneer zij in de buurt van 15 of meer veehouderijen wonen. Ook is de longfunctie lager bij een hoge concentratie ammoniak in de lucht. Ammoniak komt uit mest. De afstand tot de veehouderij is hierbij niet van invloed.

Meer en ernstiger klachten COPD

COPD-patiënten die in de buurt van veehouderijen wonen hebben vaker en/of meer last van hun aandoening. Ook gebruiken ze meer medicijnen. Vooral COPD-patiënten die in gebieden wonen met meer dan 15 bedrijven binnen 1 km kilometer afstand merken een effect op hun gezondheid.

Longontsteking

Mensen die bij geitenhouderijen en/of pluimveehouderijen wonen bleken vaker een longontsteking te hebben in de jaren 2009 tot 2013. Bij vervolgonderzoek met de gegevens uit de jaren 2014 tot en met 2016 werd het beeld voor het wonen bij een geitenhouderij en het krijgen van longontsteking bevestigd. Voor pluimveehouderijen kon het eerder gevonden verband tussen longontsteking en woonafstand alleen worden bevestigd voor het jaar 2014.

Een verhoogde kans op longontsteking voor omwonenden komt voor in een straal van 2 kilometer rond geitenhouderijen. Bij een kleinere afstand neemt het risico op longontsteking toe. Daarnaast neemt het risico op longontsteking toe als er meer geitenhouderijen in de omgeving van de woning zijn. De oorzaak voor het verhoogde risico op longontsteking nabij geitenhouderijen is onbekend, maar Q-koorts is als oorzaak uitgesloten. In afwachting van meer duidelijkheid over de oorzaak van de longontstekingen staat de Provincie Gelderland sinds augustus 2017 geen uitbreiding en vestiging van nieuwe geitenhouderijen toe. In 2018 zijn verschillende vervolgonderzoeken gestart, waarin de onderzoekers willen achterhalen waarom mensen die wonen in de buurt van geitenhouderijen en pluimveehouderijen vaker een longontsteking hebben.

Minder astma en allergie

Bij mensen die dicht bij een veehouderij wonen komen astma en neusallergie minder voor.

Zoönosen

Uit het VGO-onderzoek blijken gezondheidsrisico's voor omwonenden van veehouderijen voornamelijk veroorzaakt te worden door fijnstof en endotoxinen en minder waarschijnlijk door de in dit onderzoek onderzochte zoönosen. Toch roept veehouderij bij veel mensen de angst voor zoönosen op. Dat is te begrijpen omdat er in 2007-2010 veel omwonenden van besmette geitenhouderijen ziek zijn geworden door Q-koorts. Door ingevoerde maatregelen tegen Q-koorts, waaronder vaccinatie van schapen en geiten, is het risico voor omwonenden tegenwoordig verwaarloosbaar. Na de Q-koortsuitbraak is er een landelijke overlegstructuur ingesteld om signalen van zoönosen, sneller dan in het verleden, om te kunnen zetten naar maatregelen om ziekten te voorkomen. [Klik hier voor meer informatie.](#)

Advies en rol GGD

De GGD adviseert bij nieuwe ontwikkelingen de gezondheidsrisico's mee te wegen in de besluitvorming. Vanwege het belang om zorgvuldig om te gaan met kwetsbare groepen en de onzekerheden die er nog zijn omtrent gezondheidsrisico's van veehouderijen, hanteert de GGD het voorzorgsprincipe bij de gezondheidkundige advisering over nieuwe ontwikkelingen. Of een aangevraagde ontwikkeling acceptabel is of niet, is een bredere afweging waarbij ook andere aspecten dan gezondheidsrisico's meespelen. De afweging om een locatie of uitbreiding wel of niet toe te staan blijft altijd de taak en verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag.

- Op basis van huidige inzichten en in afwachting van nader onderzoek adviseert de GGD om het voorzorgsprincipe toe te passen en terughoudend te zijn met het plaatsen van nieuwe gevoelige bestemmingen op of binnen 250 meter van een veehouderij of in veedichte gebieden met meer dan 15 bedrijven binnen een straal van één kilometer. Dit advies is gebaseerd op hogere concentraties fijn stof, endotoxinen en markers voor veespecifieke MRSA bacterie binnen deze afstand.
- Totdat er meer duidelijkheid is over de oorzaak van de longontsteking, adviseert de GGD het voorzorgsbeginsel toe te passen en terughoudend te zijn met uitbreiding of nieuwvestiging van geitenhouderijen in de buurt van gevoelige bestemmingen (zoals woningen, kinderdagverblijven en scholen). Andersom geldt ook dat geadviseerd wordt terughoudend te zijn met het plaatsen van gevoelige bestemmingen in de buurt van bestaande geitenhouderijen. Dat betekent dat gemeenten wordt geadviseerd om in hun besluitvorming het risico op longontsteking mee te wegen. Op basis van de onderzoeksresultaten is het risico op longontsteking groter naarmate de afstand tot een geitenbedrijf kleiner is. Tot een afstand van 2 kilometer blijft het risico vergroot.
- De GGD adviseert om beperkende maatregelen te nemen tegen uitstoot van fijn stof, ammoniak en geur. Directe of indirecte blootstelling aan deze componenten kunnen leiden tot gezondheidsproblemen zoals luchtwegklachten, verminderde longfunctie, (ernstige) hinder en daarmee samenhangend klachten.

Meer informatie

- Kennisplatform Veehouderij
- RIVM
- Gezondheidsraad
- GGD GHOR Nederland